

کارگاه نوآوری ها و تغییرات جدید قانون مجازات اسلامی

۱۲ مهرماه ۱۴۰۳

چرا نوآوری ها مهم هستند؟

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۱. ماده ۱۰۴ قانون مجازات اسلامی اصلاحی ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۳
- ۲. تبصره ماده ۱۰۴ الحاقی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۳. تاثیر ماده ۱۰۴ بر سایر مواد
- ۴. ماده ۴۷ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳
- ۵. تبصره ماده ۴۷ الحاقی ۲۳ اردیبهشت ۱۴۰۳
- ۶. ماده ۱۹ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۷. تبصره ۶ ماده ۱۹ الحاقی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۸. تبصره ماده ۱۸ الحاقی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۹. ماده ۲۳ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۱۰. ماده ۲۷ اصلاحی
- ۱۱. ماده ۳۶ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳
- ۱۲. تبصره ماده ۳۶ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۱۳. ماده ۳۷ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۱۴. بند ث اصلاحی و تبصره الحاقی ماده ۳۷
- ۱۵. تبصره ماده ۵۷ الحاقی ۲۳ اردیبهشت ۱۴۰۳
- ۱۶. تبصره ۲ و ۳ ماده ۶۲ الحاقی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۱۷. بند الف ماده ۶۶ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳
- ۱۸. ماده ۷۲ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۱۹. ماده ۸۶ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳
- ۲۰. ماده ۸۹ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳
- ۲۱. ماده ۱۳۴ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۴۰۳
- ۲۲. ماده ۱۳۷ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۲۳. ماده ۱۳۹ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۲۴. ماده ۱۲۷ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

○ ۲۵. ماده ۳۷۵ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹

○ ۲۶. ماده ۷۲۸ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹

○ ۲۷. ماده ۱ و ۵ قانون تشدید اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹

○ ۲۸. ماده ۵۰۰ مکرر الحاقی ۲۴ دی ۱۳۹۹

○ ۲۹. مواد ۵۳۲ و ۵۳۳ و ۵۳۴ و ۵۳۵ و ۵۳۶ و ۵۳۷ و ۵۳۸ و ۵۳۹

و ۵۴۰ و ۵۴۱ و ۵۴۸ و ۵۵۰ و ۵۵۶ و ۵۵۱ و ۵۸۱ و ۵۸۲ و ۵۸۳ و

۵۸۸ و ۵۹۶ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۳۰. مواد ۶۰۳ و ۶۰۵ و ۶۰۹ و ۶۳۱ و ۶۳۲ و ۶۳۵ و ۶۳۸ و ۶۴۰ و ۶۴۳ و ۶۴۴ و ۶۴۸ و ۶۵۰ و ۶۷۲ و ۶۷۷ و ۶۷۹ و ۶۸۰ و ۶۸۵ و ۷۰۴ و ۷۲۲ و ۷۲۳ و ۷۲۴ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳
- ۳۱. ماده ۵۶۶ مکرر الحاقی ۲۶ خرداد ۱۳۸۸
- ۳۲. ماده ۵۷۰ اصلاحی ۱۱ دی ماه ۱۳۸۱

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۳۳. ماده ۵۸۱ اصلاحی ۸ بهمن ماه ۱۳۹۹
- ۳۴. ماده ۵۸۴ منسوخ شده است به تاریخ ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۳۵. ماده ۵۹۴ منسوخ شده است به تاریخ ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۳۶. ماده ۶۰۸ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۳۷. ماده ۶۱۳ منسوخ شده است به تاریخ ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۳۸. تبصره ماده ۶۱۲ منسوخ شده است به تاریخ ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۳۹. ماده ۶۱۴ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۴۰. تبصره ۱ و ۲ ماده ۶۱۷ الحاقی ۲۹ آذر ۱۳۹۶
- ۴۱. ماده ۶۲۱ اصلاحی ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۴۲. تبصره ماده ۶۲۱ منسوخ شده است به تاریخ ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۴۳. ماده ۶۴۲ و ۶۴۵ و ۶۰۰ منسوخ شده است به تاریخ ۱ اسفند ۱۳۹۱
- ۴۴. ماده ۶۴۸
- ۴۵. تبصره ماده ۶۵۱ الحاقی ۲۲ آبان ۱۳۸۷
- ۴۶. ماده ۶۵۵ و ۷۲۶ منسوخ شده است به تاریخ ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
- ۴۷. ماده ۶۶۰ و ۶۶۶ منسوخ شده در تاریخ ۱۰ خرداد ۱۳۹۶

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

- ۴۸. مواد ۶۷۳ و ۶۷۴ و ۶۷۶ و ۶۷۷ اصلاحی
- ۴۹. ماده ۷۰۲ و ۷۰۳ اصلاحی ۲۲ آبان ۱۳۸۷
- ۵۰. ماده ۷۰۵ و ۷۰۶ و ۷۰۷ و ۷۰۸ و ۷۰۹ و ۷۱۰ و ۷۱۱ اصلاحی ۳ اسفند ۱۴۰۱
- ۵۱. ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳

اهم نوآوری های قانون مجازات اسلامی

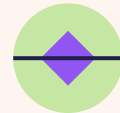
○ ۵۲. ماده ۷ قانون صدور چک اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳

○ ۵۳. ماده ۱ قانون اعمال نفوذ بر خلاف حق و مقررات
اصلاحی ۳۰ خرداد ۱۴۰۳

○ ۵۴. مواد ۷۳۱ تا ۷۵۳ قانون جرایم رایانه ای اصلاحی
۳۰ خرداد ۱۴۰۳

۱۶

رای وحدت رویه کیفری

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۰۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور (۲/۱۰/۱۳۹۹)

• موضوع: مسئولیت پزشکی و پرستار در برابر جراحات ایجادشده در معالجات پزشکی
• نص رای:

جراحات ایجاد شده در معالجات پزشکی، قابلیت استناد به رفتار «واردکننده صدمه اولیه» را ندارد تا مطابق ماده ۴۹۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مستوجب پرداخت دیه یا ارش از جانب وی باشد. از طرفی با عنایت به مواد ۴۹۵ و ۴۹۶ قانون مذکور چنانچه جراحات موصوف با رعایت مقررات پزشکی و موازین قانونی ایجاد شده باشد، معالجه‌کننده اعم از پزشک یا پرستار و مانند آن نیز مسئولیتی برای پرداخت دیه یا ارش در قبال آن ندارد. بنا به مراتب مذکور، رای شعبه نهم دیوان عالی کشور تا حدی که با این نظر انطباق دارد به اکثریت آراء صحیح و قانونی تشخیص داده می‌شود. این رای طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور، دادگاه‌ها و سایر مراجع، اعم از قضایی و غیر آن لازم‌الاتباع است .

• چکیده: جراحات ایجادشده در معالجات-پزشکی قابلیت استناد به رفتار ((وارد کننده صدمه اولیه)) را ندارد و چنانچه جراحات موصوف با رعایت مقررات پزشکی و موازین قانونی ایجاد شده باشد، معالجه-کننده اعم از پزشک یا پرستار و مانند آن نیز مسئولیتی برای پرداخت دیه یا ارش در قبال آن ندارد .

رأی وحدت رویه شماره ۸۰۸ هیأت عمومی دیوان عالی کشور (۵/۱۲/۱۳۹۹)

- موضوع: مرجع رسیدگی به شکایات ایراد صدمه عمدی
- نص رای:

طبق ماده ۴۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی آرای صادر شده درباره جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی که میزان دیه آن‌ها نصف دیه کامل یا بیش از آن است، قابل فرجام خواهی در دیوان عالی کشور است. اطلاق این ماده شامل آرای صادر شده درباره صدمات متعدد عمدی وارد شده از سوی یک شخص نسبت به دیگری که جمع دیات متعلقه به میزان مذکور باشد، نیز می‌شود. بنا به مراتب، رای شعبه نهم دیوان عالی کشور که با این نظر انطباق دارد و اکثریت آراء صحیح و قانونی تشخیص داده می‌شود. این رای طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاه‌ها و سایر مراجع اعم از قضایی و غیر آن لازم الاتباع است.

- چکیده: جرم صدمات عمدی متعدد را که میزان دیه آن نصف دیه کامل یا بیشتر باشد، قابل فرجام-خواهی در دیوان عالی کشور است .

✓ رای وحدت رویه شماره ۸۱۳ هیات عمومی دیوان عالی کشور (۱۹/۰۵/۱۴۰۰)

✓ موضوع: اثر توبه در جرائم تعزیری

✓ نص:

با عنایت به مواد ۱۱۵ و ۱۱۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، هرگاه متهم قبل از قطعیت حکم، توبه کند و ندامت و اصلاح وی برای قاضی محرز شود، در جرایم تعزیری درجه شش، هفت و هشت، مجازات ساقط می شود و در سایر جرایم موجب تعزیر، دادگاه می تواند مقررات راجع به تخفیف مجازات را اعمال کند، اما بعد از قطعیت حکم، موضوع از شمول این مقررات خارج است.

بدیهی است، بعد از قطعیت حکم، عفو یا تخفیف مجازات محکومان مطابق بند ۱۱ اصل یکصد و دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (مشابه آنچه ذیل ماده ۱۱۴ و تبصره ۲ ماده ۲۷۸ قانون یادشده مقرر شده است)، امکان پذیر است.

بنا به مراتب، رای شعبه اول دادگاه انقلاب اسلامی گرگان که با این نظر انطباق دارد به اکثریت آراء صحیح و قانونی تشخیص داده می شود. این رای طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور، دادگاه ها و سایر مراجع، اعم از قضایی و غیر آن لازم الاتباع است.

• چکیده:

بر اساس این رای، تنها در صورت توبه مرتکب قبل از قطعیت حکم، امکان سقوط یا تخفیف مجازات تعزیری وجود دارد

• رای وحدت رویه شماره ۸۱۵ هیات عمومی دیوان عالی کشور (۱۸/۰۸/۱۴۰۰)

✓ موضوع: عدم امکان تعیین مجازات تعزیری بر اساس قسامه

✓ نص:

با عنایت به تعریف «قسامه» در ماده ۳۱۳ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و اینکه مطابق ماده ۲۰۸ این قانون «حدود و تعزیرات با سوگند نفی یا اثبات نمی‌شود لکن قصاص، دیه، ارش و ضرر و زیان ناشی از جرایم، مطابق مقررات این قانون با سوگند اثبات می‌گردد» و صراحت تبصره ماده ۱۶۰ همین قانون مبنی بر اینکه قسامه «برای اثبات یا نفی قصاص و دیه معتبر است» و همچنین، با توجه به اینکه مطابق ماده ۴۵۶ قانون یادشده، در جنایت بر اعضا و منافع، حق قصاص با قسامه ثابت نمی‌شود، بنابراین، «قسامه» دلیلی است که صرفاً برای اثبات حق خصوصی اشخاص در موارد منصوص معتبر دانسته شده (و نه به طور مطلق) و در نتیجه تعیین مجازات تعزیری برای جنبه عمومی جرم، بر اساس آن، فاقد وجاهت قانونی است. بنا به مراتب، رأی شعبه هشتم دادگاه تجدیدنظر استان مرکزی تا حدی که با این نظر انطباق دارد، به اکثریت قاطع آراء صحیح و قانونی تشخیص داده می‌شود. این رأی طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور، دادگاه‌ها و سایر مراجع، اعم از قضایی و غیر آن لازم‌الاتباع است.

• چکیده: در مواردی که جرح عمدی به وسیله قسامه اثبات شود تعیین مجازات تعزیری علاوه بر دیه ممکن نیست.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۱۸ - ۷/۱۰/۱۴۰۰ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

- موضوع: مرجع اعتراض شخص ثالث پس از مرحله تجدیدنظر نسبت به اموال و اشیاء مکشوفه جرم
- نص:

با توجه به تبصره ۱ ماده ۲۱۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و تبصره ۲ ماده ۱۴۸ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، اعتراض شخص ثالث متضرر از رأی دادگاه کیفری راجع به اشیاء و اموال مذکور در این مواد، قابل رسیدگی در دادگاه تجدیدنظر استان است، بنابراین در مواردی که شخص ثالث بعد از مرحله تجدیدنظر نسبت به آن قسمت از رأی کیفری دادگاه تجدیدنظر استان که راجع به رد مال است، اعتراض کرده است، با عنایت به ملاک مواد یادشده و مقررات مربوط در قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی، از جمله مواد ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۰ و ۴۲۵ آن، دادگاه تجدیدنظر صادرکننده رأی با رعایت تشریفات آیین دادرسی مدنی، باید به این اعتراض رسیدگی کند. بنا به مراتب، رأی شعبه بیست و سوم دادگاه تجدیدنظر استان تهران تا حدی که با این نظر انطباق دارد، به اکثریت قاطع آراء صحیح و قانونی تشخیص داده می شود. این رأی طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور، دادگاهها و سایر مراجع، اعم از قضایی و غیر آن لازمالاتباع است

چکیده: اعتراض شخص ثالث متضرر از رأی دادگاه کیفری راجع به اشیاء و اموال، قابل رسیدگی در دادگاه تجدیدنظر استان است، بنابراین در مواردی که شخص ثالث بعد از مرحله تجدیدنظر نسبت به آن قسمت از رأی کیفری دادگاه تجدیدنظر استان که راجع به رد مال است، اعتراض کرده است، دادگاه تجدیدنظر صادرکننده رأی با رعایت تشریفات آیین دادرسی مدنی، باید به این اعتراض رسیدگی کند.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۲۲ - ۳۱/۰۳/۱۴۰۱ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

• موضوع: آنی بودن جرم تغییر کاربری اراضی زراعی و باغها

• نص: با توجه به عبارات به کار رفته در ماده ۱۰ (اصلاحی ۱۳۸۵/۸/۱) قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها مصوب ۱۳۷۴، «ایجاد بنا»، «برداشتن یا افزایش شن و ماسه» و «سایر اقداماتی که بنا به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی تغییر کاربری محسوب می گردد»، رکن مادی بزه تغییر غیرمجاز کاربری اراضی موضوع ماده ۳ این قانون را تشکیل می دهد و با ارتکاب هر یک از این اقدامات، بزه یادشده واقع می شود و با عنایت به اینکه تداوم آثار و نتایج جرم، به معنای استمرار ارتکاب رکن مادی آن نیست، بنابراین، بزه مذکور از جرایم مستمر به شمار نمی آید و از تاریخ وقوع، مشمول مقررات عام مرور زمان تعقیب در جرایم تعزیری موضوع ماده ۱۰۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ می شود.

چکیده: بزه تغییر کاربری اراضی زراعی و باغها از جرایم مستمر به شمار نمی آید و جرم «آنی» است.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۲۳ - ۱۴۰۱/۴/۲۸ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

• موضوع: عدم اعمال تخفیف مجازات موضوع ماده ۴۴۲ ق.آ.د.ک

• نص: با توجه به اینکه فلسفه وضع ماده ۴۴۲ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، کاهش یک مرحله دادرسی و تسریع در قطعی شدن حکم است و در ماده ۴۳۳ همین قانون برای شاکی حق تجدیدنظرخواهی، به طور مطلق، پیش‌بینی شده و رسیدگی به درخواست تجدیدنظر شاکی، بعد از صدور حکم قطعی بر تخفیف مجازات در اجرای ماده صدرالذکر، نقض غرض و معارض با قطعی بودن حکم است و صدور دو حکم در موضوع واحد موجب اشکال در اجرا نیز می‌شود، بنابراین اعمال تخفیف مجازات در موارد عدم تجدیدنظرخواهی دادستان و اسقاط حق تجدیدنظرخواهی توسط محکوم‌علیه مطابق ماده ۴۴۲ قانون یادشده، در صورت فقدان شاکی و یا عدم تجدیدنظرخواهی وی در مهلت و یا استرداد درخواست تجدیدنظر از سوی وی، امکان‌پذیر است. بنا به مراتب، رای شعبه ۱۰۸ دادگاه کیفری دو اراک که با این نظر انطباق دارد، به اکثریت آراء صحیح و قانونی تشخیص داده می‌شود.

چکیده: اعمال تخفیف مجازات در موارد عدم تجدیدنظرخواهی دادستان و اسقاط حق تجدیدنظرخواهی توسط محکوم‌علیه مطابق ماده ۴۴۲ قانون آیین دادرسی کیفری، در صورت فقدان شاکی و یا عدم تجدیدنظرخواهی شاکی در مهلت و یا استرداد درخواست تجدیدنظر از سوی وی، امکان‌پذیر است .

✓ رای وحدت رویه شماره ۸۲۶ - ۱۴۰۱/۲۴/۸ هیات عمومی دیوان عالی کشور

• موضوع: تاثیر عفو رهبری در محاسبه سابقه محکومیت قطعی

• نص: با توجه به اینکه قانونگذار در صدر ماده ۴۵ الحاقی (مورخ ۱۳۹۶/۷/۱۲) به قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷/۸/۳ و اصلاحات بعدی، با هدف کاهش مجازات‌های اعدام مقرر در این قانون، تعیین این مجازات را مشروط به احراز یکی از شرایط ذیل این ماده کرده است و با عنایت به لزوم تفسیر مضیق نصوص جزایی، مبنای محاسبه «سابقه محکومیت قطعی» مذکور در بند پ ماده یاد شده، «محکومیت قابل اجرا» پس از اعمال نهادهای ارفاقی از جمله عفو یا تخفیف مجازات از سوی مقام رهبری است. بنا به مراتب، رأی شعبه سی و ششم دیوان عالی کشور که با این نظر انطباق دارد به اکثریت آراء، صحیح و قانونی تشخیص داده می‌شود. این رأی طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور، دادگاه‌ها و سایر مراجع، اعم از قضایی و غیر آن لازم‌الاتباع است.

• چکیده: مبنای محاسبه «سابقه محکومیت قطعی»، محکومیت قابل اجرا پس از اعمال عفو یا تخفیف مجازات است.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۳۰ مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۱۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

- موضوع: تلقی رفتار مامورانی که با قاچاقچیان تبانی کرده و با اخذ وجه به آنها اجازه عبور داده اند به عنوان تعدد اعتباری
- نص: مأمورانی که با علم به ارتکاب قاچاق، از تعقیب مرتکبان خودداری می‌کنند، مطابق تبصره یک ماده ۳۵ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در حکم مختلس محسوب می‌شوند و هرگاه برای خودداری از انجام وظیفه مذکور، وجه یا مالی اخذ کنند، رفتار آنان مشمول عنوان «ارتشاء» نیز می‌شود. در این موارد، به لحاظ آنکه «اخذ وجه یا مال» برای «خودداری از تعقیب مرتکبان» مذکور در تبصره یاد شده است، موضوع مشمول مقررات تعدد اعتباری است و باید وفق ماده ۱۳۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، «مجازات اشد» تعیین شود.
- چکیده: رفتار مجرمانه مأمور یعنی خودداری از انجام وظیفه نسبت به کشف و ضبط کالای قاچاق و گزارش به مراجع ذیصلاح که قسمت عمده رکن مادی جرم را تشکیل می‌دهد، چنانچه همراه با دریافت وجه از قاچاقچی بوده مشمول مجازات شدیدتر است. لذا مأمورانی که این عمل مجرمانه را مرتکب می‌شوند رفتار آنها عمل واحدی است که دارای عناوین متفاوتی است و به همین جهت مشمول مقررات تعدد معنوی است و نه تعدد مادی.

رای وحدت رویه شماره ۸۳۴ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

- موضوع: لزوم ذکر علت در حکم صادره دادگاه در صورت مجازات حبس تعزیری بیش از میزان حداقل مذکور در قانون
- نص: مطابق تبصره الحاقی به ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی موضوع ماده ۲ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹، چنانچه دادگاه در حکم صادره، مجازات حبس را بیش از حداقل مجازات مقرر در قانون تعیین نماید، باید مبتنی بر بندهای این ماده و یا سایر جهات قانونی، علت آن را ذکر کند و با توجه به فلسفه وضع قانون کاهش مجازات حبس تعزیری در واقع از حیث تعیین مجازات مورد حکم، مجازات مقرر در قانون همان حداقل مجازات حبس است. بنابراین در مواردی که دادگاه بدون رعایت تبصره مذکور، مجازات حبس تعزیری را بیش از میزان حداقل تعیین نماید، مجازات مورد حکم بیش از مجازات مقرر قانونی محسوب می‌شود و به موجب قسمت اخیر بند «ج» ماده ۴۷۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ از موجبات تجویز اعاده دادرسی است.
- چکیده: تعیین مجازات بیش از حداقل، تعیین مجازات بیش از مقرر قانونی است که وفق بند چ ماده ۴۷۴ قانون آیین دادرسی کیفری صدور چنین احکامی از موجبات اعاده دادرسی دانسته شده است مگر آنکه قاضی صادرکننده حکم علت صدور مجازات بیشتر از حداقل را در رای صادره اعلام نماید.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۳۵ مورخ ۲۸/۰۶/۱۴۰۲ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

• موضوع: شهادت دروغ در دادگاه و دادرسی هر دو جرم است.

• نص: با تصویب قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵) و انحلال دادرسی‌های عمومی و انقلاب از نظام قضایی کشور، انجام تحقیقات مقدماتی بر عهده دادگاه بوده و در نتیجه تصریح به «دادرسی» در ماده ۶۵۰ قانون مذکور در مورد شهادت دروغ موضوعاً منتفی بوده است. پس از تشکیل مجدد دادرسی‌ها قانونگذار علاوه بر ماده ۳۲۲ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ در خصوص دادگاه، در ماده ۲۰۹ همین قانون، در مورد دادرسی نیز به تفهیم حرمت و مجازات شهادت دروغ از سوی بازپرس به شاهد به عنوان یک تکلیف قانونی تصریح نموده و ضمانت اجرای تخلف شاهد از تفهیم موضوع فوق توسط بازپرس با توجه به لزوم تفسیر قانون با هدف کشف مراد مقنن، مجازات تعیین شده در مورد شهادت دروغ در مرحله تحقیقات مقدماتی نزد مقامات دادرسی نیز مشمول ماده ۶۵۰ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) است.

• چکیده: لفظ "دادگاه" در متن ماده ۶۵۰ قانون تعزیرات مفهوماً انصراف به مرجع قضایی دارد و افاده نوع می‌کند و شامل کلیه مراجع قضایی اعم از دادرسی و دادگاه بدوی و تجدیدنظر می‌شود. فلذا شهادت کذب در نزد مقام قضایی دادرسی در مرحله تحقیقات مقدماتی نیز مصداق ماده ۶۵۰ قانون مجازات اسلامی بوده، جرم محسوب می‌شود.

رأی وحدت رویه شماره ۸۳۷ مورخ ۰۴/۰۷/۱۴۰۲ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

- موضوع: عدم الزام قاضی به تبعیت از نظر هیات منصفه در صدور رای در جرایم سیاسی و مطبوعاتی
- نص: مطابق اصل یکصد و شصت و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، رسیدگی به جرائم سیاسی و مطبوعاتی با حضور هیأت منصفه در محاکم دادگستری صورت می‌گیرد. به موجب تبصره یک الحاقی ماده ۴۳ قانون مطبوعات مصوب ۱۳۷۹/۱/۳۰ پس از اعلام نظر هیأت منصفه، دادگاه در خصوص مجرمیت یا براءت متهم اتخاذ تصمیم کرده و مبادرت به صدور رأی می‌نماید. نظر به اینکه حکم تبصره مذکور در مورد تکلیف دادگاه به صدور رأی طبق قانون اطلاق داشته و شامل مجرمیت و براءت متهم می‌شود و با توجه به اصل یکصد و شصت و ششم قانون اساسی و ماده ۳۷۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ رأی دادگاه باید مستدل و مستند به مواد قانون و اصولی باشد که بر اساس آن صادر شده است. بنابراین در مواردی که نظر اکثریت هیأت منصفه بر بی‌گناهی متهم باشد، اما دادگاه با لحاظ ادله موجود در پرونده رفتار منتسب به وی را طبق قانون، جرم و مستوجب مجازات تشخیص دهد، با عنایت به استقلال قاضی در صدور رأی و تکلیف وی به رعایت قانون ملزم به تبعیت از نظر هیأت منصفه نمی‌باشد و به استناد قانون، حکم به محکومیت متهم صادر می‌کند.
- چکیده: وقتی قاضی رفتاری را در تشخیص و تطبیق با قانون احراز کرد نمی‌تواند برخلاف دلایل و علم خود حکم کند. بنابراین در عین حال که دادگاه نظر هیأت منصفه را به عنوان نظریه کارشناس ارزیابی می‌نماید، هیچ گونه الزامی بر تبعیت از نظر هیأت منصفه و صدور رأی بر مبنای آن نخواهد داشت.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۳۸ مورخ ۱۶/۰۸/۱۴۰۲ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

• موضوع: میزان جزای نقدی شرکای جرم کلاهبرداری

• نص: نظر به اینکه مقنن به موجب ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ با بیان عبارت «پرداخت جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است» کیفر مرتکب واحد جرم کلاهبرداری را تعیین نموده است و از طرف دیگر در ماده ۱۲۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ مجازات شریک جرم را مجازات فاعل مستقل قرار داده است؛ لذا با توجه به لزوم تفسیر مضیق قوانین کیفری، چنانچه کلاهبرداری با مشارکت دو یا چند نفر انجام شده باشد، جزای نقدی هر یک از شرکای جرم به میزان سهم او از مال اخذ شده تعیین خواهد شد و صدور حکم بر محکومیت هر یک از شرکا به پرداخت جزای نقدی معادل کل مبلغ مورد کلاهبرداری، تعیین مجازات بیش از میزان مقرر قانونی خواهد بود و در مواردی که سهم هر یک از شرکا دقیقاً معلوم نباشد، میزان جزای نقدی به صورت مساوی بین آنان تعیین می‌گردد.

چکیده: در صورت محکومیت شرکای جرم کلاهبرداری به پرداخت جزای نقدی، در مواردی که سهم هر یک از شرکا دقیقاً معلوم نباشد، میزان جزای نقدی به صورت مساوی بین آنان تعیین می‌گردد.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۴۰ مورخ ۲۱/۰۹/۱۴۰۲ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

- موضوع: تاثیر عدول قسم خوردگان از سوگند در قسامه در پذیرش اعاده دادرسی
- نص: با توجه به اطلاق صدر ماده ۳۴۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ در صورتی که پس از صدور حکم قطعی به استناد قسامه، برخی از اداکنندگان سوگند، در دادگاه صادر کننده حکم یا خارج از دادگاه از سوگند خود عدول نمایند به نحوی که تعداد ادا کنندگان سوگند کمتر از حد نصاب مقرر برای اثبات جنایت شود، محکوم علیه به استناد عدول آنان می تواند نسبت به حکم صادره در دیوان عالی کشور درخواست اعاده دادرسی نماید. پذیرش این درخواست منوط به اثبات عدول ادا کنندگان سوگند در دادگاه صادر کننده حکم نیست، اما در مواردی که بطلان قسامه به دلیل دروغ بودن یا از روی علم نبودن سوگند باشد، برابر قسمت اخیر ماده ۳۴۶ قانون یاد شده پذیرش اعاده دادرسی مستلزم اثبات این ادعا در دادگاه صادر کننده حکم است.

چکیده: عدول قسم خوردگان از سوگند در قسامه از موارد پذیرش اعاده دادرسی خواهد بود که البته در برخی شرایط باید بطلان قسامه در دادگاه صادر کننده حکم اثبات شود.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۴۴ مورخ ۰۸/۱۲/۱۴۰۲ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

- موضوع: عدم امکان ضبط خودروی حامل سلاح غیر مجاز
- نص: نظر به اینکه مطابق ماده ۱۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، حکم به مجازات و اقدامات تأمینی و تربیتی و اجرای آن، تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون است، ضبط خودروی حامل سلاح غیرمجاز نیز، مستلزم نصّ قانونی است که در قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز مصوب ۱۳۹۰، حکم خاصی در خصوص آن وجود ندارد و مقررات ماده ۲۱۵ قانون مجازات اسلامی و ماده ۱۴۸ قانون آیین دادرسی کیفری، ناظر به نحوه اقدام مرجع قضایی نسبت به اشیاء و اموال کشف شده است تا حسب مورد ضبط، مسترد یا معدوم شود، اما مواد قانونی یاد شده دلالتی بر این که آنها در چه مواردی باید ضبط، مسترد یا معدوم گردند، ندارد. لذا صدور حکم بر ضبط خودروی حامل سلاح غیرمجاز به استناد مواد قانونی یاد شده، مخالف اصل قانونی بودن مجازات است.

چکیده: چون ضبط مال نوعی مجازات است و صدور حکم به ضبط، مستلزم نصّ قانون است که در مورد اتومبیل حامل اسلحه چنین نصّی وجود ندارد، لذا استناد به ماده ۲۱۵ قانون مجازات اسلامی برای ضبط خودرو به عنوان وسیله حمل اقلام مکشوفه (استفاده در قاچاق)، مخالف اصل قانونی بودن مجازات است و نقض می گردد.

✓ رأی وحدت رویه شماره ۸۴۶ مورخ ۲۸/۰۱/۱۴۰۳ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

- موضوع: امکان تخفیف مجازات موضوع قانون مبارزه با مواد مخدر در مرحله صدور حکم
- نص: مطابق ماده ۳۸ قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷/۸/۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام با اصلاحات و الحاقات بعدی، دادگاه می‌تواند در صورت وجود جهات مخففه در مرحله صدور حکم، مجازات‌های مقرر در این قانون را تخفیف دهد. لذا عبارت به کار برده شده در تبصره الحاقی به ماده ۴۵ قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۷/۱۳۹۶/۱۲ مبنی بر ممنوعیت دادگاه در استفاده از نهادهای ارفاقی مانند تعلیق اجرای مجازات، آزادی مشروط صرفاً ناظر به مرحله اجرای حکم بوده و مانع از اعمال تخفیف در مرحله صدور حکم (تعیین مجازات) از ناحیه دادگاه نیست.

چکیده: منظور مقنن از محدودیت یا ممنوعیت اعمال نهادهای ارفاقی معطوف به نهادهایی است که متعاقب صدور حکم و قطعیت آن، قابلیت اعمال را دارند و نه در زمان صدور حکم؛ لذا امکان تخفیف در صدور حکم مجازات وجود دارد ولی در زمان اجرای حکم مجازات خیر.